

CHARTA ZÁKLADNÍCH PRÁV EVROPSKÉ UNIE

PREAMBULE

Uzavřením svazku, který je stále pevnější, evropské národy projevily vůli sdílet pokojnou budoucnost založenou na společných hodnotách.

Unie vědoma si svého duchovního a morálního bohatství, se zakládá na nedílných a všeobecně platných hodnotách lidské důstojnosti, svobody, rovnosti a solidarity; opírá se o principy demokracie a právního státu. Lidského jedince staví do středu svých zájmů a aktivit tím, že zavádí občanství v rámci Unie a vytváří prostor založený na svobodě, bezpečnosti a spravedlnosti.

Unie přispívá k zachování a rozvíjení těchto společných hodnot při respektování kulturní odlišnosti a tradic jednotlivých evropských národů, jakož i národní identity členských států a organizace jejich veřejné moci na celostátní, regionální a místní úrovni; snaží se podporovat vyrovnaný a trvalý rozvoj a zajišťuje volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu, jakož i svobodu usazovat se na území kteréhokoliv z členských států.

KAPITOLA I

DŮSTOJNOST

Článek 1

Lidská důstojnost

Lidská důstojnost je nedotknutelná. Musí být respektována a chráněna.

Článek 2

Právo na život

1. Každý člověk má právo na život.
2. Nikdo nemůže být odsouzen k trestu smrti, ani popraven.

Článek 3

Právo na integritu osobnosti

1. Každý člověk má právo na tělesnou a duševní integritu.
2. V lékařství a biologii musí být dále respektován: - svobodný a vědomý souhlas dotčené osoby dle podmínek stanovených zákonem, - zákaz eugenických praktik, zejména těch, které mají za cíl výběr osob, - zákaz činit z lidského těla či jeho částí, jako takových, zdroj příjmů, - zákaz reprodukčního klonování lidských bytostí.

Článek 4

Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení a trestů

Nikdo nesmí být mučen nebo podroben nelidskému či ponižujícímu trestu anebo zacházení.

Článek 5

Zákaz otroctví a nucených prací

1. Nikdo nesmí být držen v otroctví ani nevolnictví.
2. Od nikoho se nesmí vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce.
3. Obchod s lidskými bytostmi je zakázán.

KAPITOLA II

SVOBODY

Článek 6

Právo na svobodu a bezpečnost

Každý člověk má právo na svobodu a osobní bezpečnost.

Článek 7

Respektování soukromého a rodinného života

Každý člověk má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence či jiných druhů komunikace.

Článek 8

Ochrana údajů osobního charakteru

1. Každý člověk má právo na ochranu údajů osobního charakteru, které se ho týkají.
2. S těmito údaji musí být nakládáno čestně, pouze k přesně danému účelu a na základě souhlasu dotyčné osoby či na základě jiného legitimního opodstatnění uvedeného v zákoně. Každý člověk má právo na přístup k údajům sebraným o jeho osobě a na jejich zpřesnění.
3. Respektování těchto pravidel podléhá kontrole nezávislé moci.

Článek 9

Právo uzavřít sňatek a založit rodinu

Práva uzavřít sňatek a založit rodinu jsou zaručena legislativou jednotlivých států, která upravuje výkon těchto práv.

Článek 10

Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

1. Každý člověk má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání či přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání či přesvědčení sám či společně s jinými, na veřejnosti či v soukromí bohoslužbou, výukou, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.
2. Právo odmítnout vojenskou službu z důvodu svědomí je přiznáno v souladu se zákony jednotlivých států, které upravují výkon tohoto práva.

Článek 11

Svoboda projevu a právo na informace

1. Každý člověk má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat či šířit informace bez zásahu státní moci a bez ohledu na hranice státu.

2. Svoboda médií a jejich pluralita musí být respektovány.

Článek 12

Svoboda shromažďování a sdružování

1. Každý člověk má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se s jinými na všech úrovních, zejména v oblasti politiky, odborů a občanských aktivit, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů s dalšími osobami odbory či do nich vstupovat.
2. Politické strany na úrovni Unie se podílejí na vyjadřování politické vůle občanů Unie.

Článek 13

Svoboda v oblasti umění a vědy

Umělecká tvorba a vědecké bádání jsou svobodné. Akademická svoboda je zaručena.

Článek 14

Právo na vzdělání

1. Každý člověk má právo na výchovu a vzdělání, jakož i na přístup k odborné a soustavné přípravě na výkon povolání.
2. Toto právo zahrnuje možnost absolvovat bezplatnou povinnou školní docházku.
3. Svoboda zřizovat vzdělávací zařízení v souladu s demokratickými principy, jakož i právo rodičů zajišťovat výchovu a vzdělávání svých dětí ve shodě s jejich vlastním náboženským, filozofickým či pedagogickým přesvědčením jsou respektovány v souladu se zákony jednotlivých států, které upravují uplatňování těchto svobod a práv.

Článek 15

Svoboda volby povolání a právo na práci

1. Každý člověk má právo pracovat a vykonávat svobodně zvolené či přijaté povolání.
2. Každý občan či občanka Unie mohou svobodně volit zaměstnání, pracovat, usazovat se a poskytovat služby ve všech členských státech.
3. Státní příslušníci třetích zemí, kteří mají povolení k práci na území členských států, mají právo na stejné pracovní podmínky, jakých požívají občané či občanky Unie.

Článek 16

Svoboda podnikání

Svoboda podnikání je uznána v souladu s právem Společenství a legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním.

Článek 17

Právo na vlastnictví

1. Každý člověk má právo vlastnit zákonně nabitý majetek, užívat ho, svobodně s ním nakládat a odkazovat ho. Nikdo nesmí být zbaven svého majetku, s výjimkou veřejného zájmu, v případech a za podmínek stanovených zákonem a při zajištění odpovídající náhrady v přiměřené lhůtě. Užívání majetku může být upraveno zákonem v míře nezbytné pro veřejný zájem.
2. Duševní vlastnictví je chráněno zákonem.

Článek 18

Právo na azyl

Právo na azyl je zaručeno ve shodě s právními předpisy Ženevské úmluvy z 28. července 1951 a protokolu z 31. ledna 1967 vztahujících se k postavení uprchlíka a v souladu se zakládající smlouvou o Evropském společenství.

Článek 19

Ochrana v případě odsunu, vyhoštění či vydání osob

1. Hromadné vyhoštění osob je zakázáno.
2. Nikdo nesmí být odsunut, vyhoštěn či vydán do rukou státu, existuje-li vážné nebezpečí, že by na jeho území mohl být odsouzen k trestu smrti, podroben mučení nebo jiným nelidským či ponižujícím trestům či zacházení.

KAPITOLA III

ROVNOST

Článek 20

Rovnost před zákonem

Před zákonem jsou si všichni lidé rovni.

Článek 21

Ochrana před diskriminací

1. Je zakázána jakákoliv diskriminace, zejména na základě pohlaví, rasy, barvy pleti, etnického či sociálního původu, geneticky daných vlastností, jazyka, náboženského vyznání či přesvědčení, politického či jiného smýšlení, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, původu, postižení, věku či sexuální orientace.
2. V rámci uplatňování zakládající smlouvy o ES a smlouvy o EU a v souladu se zvláštními ustanoveními zmíněných smluv je jakákoliv diskriminace na základě národnosti zakázána.

Článek 22

Kulturní, náboženská a jazyková odlišnost

Unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost.

Článek 23

Rovnost mezi muži a ženami

Rovnost mezi muži a ženami musí být zajištěna ve všech směrech, včetně zaměstnání, práce a odměny za ni. Princip rovnosti nebrání tomu, aby byla zachována či přijata jistá opatření stanovující zvláštní výhody ve prospěch menšinově zastoupeného pohlaví.

Článek 24

Práva dětí

1. Děti mají právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich zdravý vývoj. Mohou svobodně vyjadřovat svůj názor. Ten je zvažován v souvislosti s otázkami, které se jich týkají, a v závislosti na jejich věku a zralosti.
2. Veškeré jednání týkající se dětí, ať již ze strany veřejné či soukromé instituce, musí být vedeno v první řadě se zřetelem k vyššímu zájmu dítěte.
3. Každé dítě má právo udržovat pravidelně osobní vztahy a přímý kontakt s oběma rodiči, pokud to není v rozporu s jeho zájmem.

Článek 25

Práva starších osob

Unie uznává a respektuje právo starších osob na důstojný a nezávislý život a na jejich aktivní účast na společenském a kulturním životě.

Článek 26

Integrace postižených osob

Unie uznává a respektuje právo postižených osob na opatření, která mají za cíl zajistit jim nezávislý život, společenskou a profesní integraci a účast na životě společnosti.

KAPITOLA IV

SOLIDARITA

Článek 27

Právo pracovníků na informace a konzultace v rámci podniku

Pracovníkům či jejich zástupcům musí být ve vhodnou dobu poskytnuty informace či konzultace, a to v případech a za podmínek stanovených právem Evropského společenství a legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním.

Článek 28

Právo na kolektivní vyjednávání a akce

Pracovníci a zaměstnavatelé či jejich příslušné organizace mají v souladu s právem Evropského společenství a legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním právo vyjednat a uzavírat kolektivní úmluvy na příslušných úrovních a v případě střetu zájmů mají právo uchýlit se na obranu vlastních zájmů ke kolektivním akcím, včetně stávků.

Článek 29

Právo na zprostředkování práce

Každý má právo na bezplatný přístup k zprostředkovacím službám pracovních úřadů.

Článek 30

Ochrana v případě neoprávněného propuštění ze zaměstnání

Každý pracovník má právo na ochranu proti neoprávněnému propuštění ze zaměstnání, a to v souladu s právem Evropského společenství a legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním.

Článek 31

Spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky

1. Každý pracovník má právo na takové pracovní podmínky, které respektují jeho zdraví, osobní bezpečnost a důstojnost.
2. Každý pracovník má právo na vymezení maximální délky pracovní doby a na každodenní přestávky a každotýdenní odpočinek, jakož i na každoroční placenou dovolenou.

Článek 32

Zákaz zaměstnávat děti a ochrana mladistvých v práci

Je zakázáno zaměstnávat děti. Nejnižší věková hranice pro přijetí do pracovního poměru nesmí klesnout pod minimální věk, kterým končí povinná školní docházka, při zachování zvýhodňujících pracovních podmínek pro mladistvé a s výjimkou zvláštních případů. Mladiství zaměstnanci musí mít zajištěny pracovní podmínky odpovídající jejich věku, musí být chráněni před hospodářským vykořisťováním a jakoukoliv prací, která by mohla ohrozit jejich bezpečnost, zdraví, fyzický, psychický, morální či sociální vývoj nebo ohrozit jejich výchovu.

Článek 33

Rodinný a profesionální život

1. Ochrana rodiny je zaručena po stránce právní, hospodářské i sociální.
2. V souladu s úsilím smířit rodinný a profesionální život má každý člověk právo na ochranu proti jakékoliv formě propuštění ze zaměstnání z důvodů svázaných s mateřstvím, jakož i

právo na placenou mateřskou dovolenou a na rodičovskou dovolenou po narození či adopci dítěte.

Článek 34

Sociální zabezpečení a sociální pomoc

1. Unie uznává a respektuje právo na dávky sociálního zabezpečení a na sociální služby zajišťující ochranu pro případy jako je mateřství, nemoc, pracovní úraz, závislost či stáří, jakož i v případě ztráty zaměstnání, a to v souladu s podmínkami stanovenými právem Evropského společenství a legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním.
2. Každý, kdo bydlí nebo se v souladu se zákonem pohybuje uvnitř Unie, má právo na dávky sociálního zabezpečení a sociální výhody vyplývající z právního řádu Evropského společenství a legislativy jednotlivých států a jejího uplatňování.
3. V rámci boje proti vyčleňování ze společnosti a proti chudobě Unie uznává a respektuje právo na sociální pomoc a podporu v bydlení, které mají zajistit důstojnou existenci všem, kdo nedisponují dostatečnými prostředky, dle podmínek stanovených právem Evropského společenství a legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním.

Článek 35

Ochrana zdraví

Každý má právo na prevenci a ochranu zdraví a právo na zdravotní péči za podmínek stanovených legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním. Vysoká úroveň ochrany lidského zdraví je zaručena v definici a uskutečňování všech politik a aktivit Unie.

Článek 36

Přístup ke službám obecného ekonomického zájmu

Unie uznává a respektuje přístup ke službám obecného ekonomického zájmu tak, jak jsou stanoveny legislativou jednotlivých států a jejím uplatňováním, v souladu se zakládající smlouvou Evropského společenství s cílem podporovat sociální a územní soudržnost Unie.

Článek 37

Ochrana životního prostředí

Vysoká úroveň ochrany životního prostředí a zlepšování jeho kvality musí být součástí politiky Unie a musí být zajištěny v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje.

Článek 38

Ochrana spotřebitele

Vysoká úroveň ochrany spotřebitele je zaručena politikou Unie.

KAPITOLA V

OBČANSTVÍ

Článek 39

Právo volit a být volen ve volbách do Evropského parlamentu

1. Každý občan či občanka Unie má právo volit a být zvolen ve volbách do Evropského parlamentu v tom členském státu, v kterém bydlí, a to za stejných podmínek jako místní státní příslušníci.
2. Členové Evropského parlamentu jsou voleni přímým, svobodným a tajným všeobecným hlasovacím právem.

Článek 40

Právo volit a být volen ve volbách do místních zastupitelstev

Každý občan či občanka Unie má právo volit a být zvolen ve volbách do místních zastupitelstev v tom členském státu, v kterém bydlí, a to za stejných podmínek jako místní státní příslušníci.

Článek 41

Právo na uspokojivé správní řízení

1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla projednána nestranně a spravedlivě a v přiměřené lhůtě institucemi a orgány Unie.
2. Toto právo zahrnuje zejména: - právo každého člověka být vyslyšen dříve, než by vůči němu mohlo být přijato opatření, které by se mohlo nepříznivě dotknout jeho osoby; - právo každého na přístup ke spisům týkajícím se jeho osoby, a to při respektování legitimních požadavků na ochranu důvěrnosti materiálů a profesionálního a obchodního tajemství; - povinnost administrativy odůvodňovat svá rozhodnutí.
3. Každý má od Evropského společenství právo na náhradu škod způsobených výkonem funkcí jeho institucí či jejich zástupců, a to v souladu s všeobecně platnými zásadami společnými pro právo členských států.
4. Každý má právo obrátit se na instituce Unie v jednom ze smluvních jazyků a musí v tomtéž jazyce obdržet odpověď.

Článek 42

Právo na přístup k dokumentům

Každý občan nebo občanka Unie či kterákoliv fyzická anebo právnická osoba bydlící či statutárně sídlící v některém z členských států má právo na přístup k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise EU.

Článek 43

Ombudsman

Každý občan nebo občanka Unie či kterákoliv fyzická anebo právnická osoba bydlicí či statutárně sídlící v některém z členských států má právo obrátit se na ombudsmana Unie v případě špatného úředního postupu institucí či orgánů Evropského společenství s výjimkou Evropského soudního dvora či Soudu první instance ve výkonu svých právních funkcí.

Článek 44

Petiční právo

Každý občan nebo občanka Unie či kterákoliv fyzická anebo právnická osoba bydlicí či statutárně sídlící v některém z členských států má právo předložit Evropskému parlamentu petici.

Článek 45

Svoboda pohybu a pobytu

1. Každý občan nebo občanka Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států.
2. Svoboda pohybu a pobytu může být, v souladu s ustavující smlouvou o Evropském společenství, udělena státním příslušníkům třetích zemí pobývajícím zákonně na území některého členského státu.

Článek 46

Diplomatická a konzulární ochrana

Každý občan Unie požívá na území třetí země, kde členský stát, jehož je státním příslušníkem, není zastoupen, ochrany diplomatické či konzulární moci kteréhokoliv z členských států, a to za stejných podmínek jako příslušníci tohoto státu.

KAPITOLA VI

SPRAVEDLNOST

Článek 47

Právo na účinné odvolací řízení a na nestranný soudní proces

Každý člověk, jehož práva a svobody zaručené právním řádem Unie byly porušeny, má právo na účinné odvolání k soudu v souladu s podmínkami stanovenými v tomto článku. Každý má právo na to, aby jeho případ byl veřejně a spravedlivě vyslyšen v rozumné lhůtě nezávislým a nestranným soudem předem ustanoveným zákonem. Každý má možnost nechat si poradit, dát se obhajovat či zastupovat. Právní pomoc je přiznána těm, kdo nedisponují dostatečnými prostředky, pokud je tato pomoc nezbytná pro zajištění účinného dosažení spravedlnosti.

Článek 48

Presumpce nevinny a práva obhajoby

1. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, je považován za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.
2. Respektování práv obhajoby je zaručeno všem obžalovaným.

Článek 49

Zásady zákonnosti a přiměřenosti trestů

1. Nikdo nesmí být odsouzen za jednání nebo opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, nebylo podle vnitrostátního nebo mezinárodního práva trestným činem. Rovněž nesmí být udělen přísnější trest, než jaký bylo možno uložit v době spáchání trestného činu. Je-li trestní sazba za takový trestný čin s časovým odstupem snížena, musí být toto snížení uplatněno.
2. Tento článek nebrání souzení a potrestání osoby za jednání či opomenutí, které v době, kdy bylo spácháno, bylo trestné dle obecných mezinárodně uznávaných zásad.
3. Výše trestu musí být přiměřená spáchanému trestnému činu.

Článek 50

Právo nebýt souzen či trestně stíhán dvakrát za stejný trestný čin

Nikdo nemůže být stíhán nebo potrestán v trestním řízení podléhajícím pravomoci téhož státu za trestný čin, za který již byl v rámci Unie osvobozen nebo odsouzen konečným rozsudkem podle zákona.

KAPITOLA VII

VŠEOBECNÁ USTANOVENÍ

Článek 51

Působnost

1. Ustanovení této Charty jsou při respektování zásady subsidiarity určena institucím a orgánům Unie a členským státům, pokud aplikují právo Unie. Musí proto respektovat práva, dodržovat zásady a prosazovat jejich aplikaci v souladu s jim svěřenými pravomocemi.
2. Tato Charta nezakládá žádnou novou pravomoc nebo povinnost Společenství nebo Unie, ani nemění pravomoci a povinnosti stanovené Smlouvami.

Článek 52

Rozsah zaručených práv

1. Každé omezení v uplatňování práv a svobod uznaných touto Chartou musí být stanoveno zákonem a musí respektovat podstatu těchto práv a svobod. V souladu se zásadou přiměřenosti lze omezení uplatnit jen tehdy, jsou-li nezbytná a pokud jsou v obecném zájmu uznaném Uní nebo reagují na potřebu chránit práva a svobody druhých.

2. Práva uznaná touto Chartou, která se opírají o smlouvy zakládající Evropská společenství nebo o Smlouvu o Evropské unii, musí být uplatňována za podmínek a v mezích stanovených těmito smlouvami.
3. Pokud tato Charta obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, je smysl a rozsah těchto práv stejný jako smysl a rozsah práv stanovených touto úmluvou. Toto ustanovení nebrání, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu.

Článek 53

Rozsah ochrany

Žádné ustanovení této Charty nesmí být vykládáno jako omezení nebo poškození lidských práv a základních svobod uznaných v příslušných oblastech právem Unie, mezinárodním právem a mezinárodními úmluvami, na nichž se podílí Unie, Společenství nebo všechny členské státy, a to včetně Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a ústav členských států.

Článek 54

Zákaz zneužití práv

Žádné ustanovení této Charty nesmí být vykládáno tak, že zakládá právo zapojit se do jakékoli činnosti nebo dopustit se jakéhokoli jednání, které směřuje k popření nebo většímu než povolenému omezení kteréhokoli z práv a svobod uznaných v této Chartě.